

gyunk, tanulmányainak, bírálatainak kötetbe-
gyűjtésével. S élete során továbbra is megada-
tott neki ez a kiegyensúlyozott, szeretettől át-
járt magánéleti háttér, amely nyilván hozzá-
járult ahhoz, hogy ne csak saját gyermekeit
nevelje apaként, hanem nemzedékek sorát is.
Keménységet, szigorúságot is tud mutatni,
valójában azonban a helyesen értelmezett és
gyakorlott szeretet vezérli oktatói-nevelői
munkájában, amelyet a megtalált hivatás örö-
me színez át, teljesít ki.

Beleszületett az irodalomba, hamar kü-
lönbséget tudott tenni értékes és kevésbé ér-
tékes között. Ha monográfiáit — magában ál-
ló, kitűnő munka a Weöres Sándorról írt Tün-
désríp —, tanulmányköteteit olvassuk, elő-
adásait hallgatjuk, szembetűnő, hogy sosem
alkalmi feladatoknak szenteli tudását, hanem
az irodalom legjelentősebb törekvéseit, moz-
gatóit tárja föl, s a különféle múló divatoknak
be nem hódolva kutatásaiban a történetiség
elvé vezérli. Hajlama és értékelvű szemlélete
magától értetődő természetességgel vezérelte
századunk irodalmának magaslati pontjára, a
Nyugathoz; mindannak, amit e folyóirat címe
jelképez, s mindazoknak, akik műveikkel
nagyra és maradandóvá tették, ma ő a vezető
kutatója, s irányításával fiatal tehetségek sora
tárja föl a Nyugat-korszak meghatározó, má-
ig ható kulturális törekvéseit. Mintegy téve-
kenysége irányát kijelölve jelentette meg Ady
Endréről írt könyvét, amely a költővel foglal-
kozó hatalmas szakirodalom egyik legbecse-
sebb darabja, kutatói vonzalmaira következ-
tethetünk azonban Irodalom, történet, írás
(1995) című összefoglalásából is, amely a ma-
gyar irodalomtörténet-írás első nagyszabású
áttekintése.

Az irodalom életében sokféleképp lehet je-
len lenni. Van, aki folytonos „színe változás-
sal”, uralkodni látszó iskolák vezetőihez tör-
leszkedve keresi érvényesülését, s van, aki
nem törekszik, nem fut, hanem meggyőződés-
se csillagát követve dolgozik. Kívánjuk Ke-
nyeres Zoltánnak, hogy jó csillagai vezéreljék
további pályáján is.

A VIGILIA

MAGYAR KATOLIKUS LEXIKON

A napokban jelent meg a Magyar Katolikus
Lexikon 4. kötete. Mint ahogy az 1993-as első
kötet előszava írja, e lexikon „elsősorban a ka-

tolikus hívek egyházukkal és hitükkel kap-
csolatos tájékozódását kívánja segíteni, de
természetesen minden jóakarátú, igazságot
kereső és tudni vágyó ember számára szeret-
ne adattár és kézikönyv lenni.” Annak ellené-
re, hogy a több kötetesre tervezett kiadvány
még igencsak az ABC elején tart, ilyen cson-
kán is megmutatkozik rendkívüli informáci-
ógazdagsága, bizonyítva, hogy valóban egy
katolikus szellemű művelődéstörténeti össze-
foglalás kerülhet könyvespolcunkra, közössi-
gek, plébániák és (nemcsak katolikus) iskolák
könyvtáraiba. Katolikus, azaz egyetemes, te-
hát nemcsak a vallási fogalmak (például: *bűn*,
bűcsú, *baldachin*, *caritas*, *cölibatus*, *cserkészlet*, *dog-
ma*, *egyházi birtok*, *elégítél*, *ereklje*), egyházi he-
lyek és személyek, filozófiai és teológiai meg-
határozások alkotják a címszavakat, hanem a
legtágabban vett katolikus kultúrkör és eszme-
világ, megtartva — mintegy *konzerválva* — a
2000 éves tanítást és hagyományt, ugyanakkor
— a II. Vatikáni zsinat lendületével — kibőví-
tve olyan fogalmakkal, melyek hitünkhez kö-
thetők. S mivel a teremtett, tehát az Isten által
megszentelt világban *minden* a Teremtőre ve-
zethető vissza, e lexikont forgatva is rádöbbe-
nünk világunk és hitünk gazdagságára és
szépségére. Túl az egyházunkban használatos
latin kifejezések és szólások magyarázatára, a
római jogi és egyházi jogi terminus technikusok-
kon, egyházi műemlékeken és tárgyakon, egy-
háztörténeti eseményeken, más vallásokról is
fontos, tárgyyszerű eligazítást kapunk (például:
buddhizmus, *Bultmann*), megismerve a katolikus
tanítást vagy állásfoglalást mondjuk az *eretne-
kekről*, a *szektákról*, vagy akár *Engelsről*. A gaz-
dag néprajzi anyag (például: *abrossz*, *aráhámsfa*,
borbálaág, *búzaszentelés*, *dologtíltó napok*, *fa-
gyosszentek*, *fonó*) mellett alapos magyarázatot
kapunk például a bronzművészegről vagy a fa-
szobrászatról, de értékelni tudjuk az ásványok
(például: *achát*, *cirkon*) szépségét és hasznát is.
Érdemes fellapozni, hogy mit mond e lexikon
az *alkoholizmus*, *automatizálás*, *barátság*, *birtoklás*,
cigányok, *család*, *csillagászat*, *csók*, *demokrácia*,
egészség, *Európai Befektetési Bank*, *fizika* címsza-
vokról, hogy hogyan magyarázza az *extázis*,
élet, *én-te kapcsolat* vagy az *energia* lényegét. Az
Erdély-lyel kapcsolatos tudnivalókat több tucat-
nyi címszó 50 oldalon tárgyalja, s a személyne-
vek között a plébánosok, püspökök, pápák,
szerzetesek és a szentek mellett a szellemi-tu-
dományos élet kiválóságait is megtaláljuk.
Rendkívül szépek és kifejező erejűek a szö-
veg közti színes táblák, melyek az egyházmű-

vészet ismert remekein túl eddig alig ismert rejtett kincseinkre is felhívják a figyelmet (például a Szent Erzsébetet ábrázoló freskó az őfehértói templomban, vagy a gyöngyöspatai templom életfa-oltárképe). A fogalmak friss, rövid, elfogulatlan és tömör magyarázatát kapjuk, bármiféle (akár jogosnak vélt) elmarasztalás, negatív értékelés nélkül (lásd például az *Állami Egyházügyi Hivatal* vagy a *békemozgalom* címszavakat). Mindez persze nem jelenti azt, hogy a katolikus tanítás ne jelenne meg világosan, vagy hogy a modernitás jegében a maradandó érték elsikkadna. Erre a lexikonra fokozottan érvényesek Sík Sándornak még 1923-ban elhangzott szavai, hiszen olyan világnézetet mutat be, *„amely nem ismer (...) megalkuvást, szűkkeblültséget, nem fél tudománytól (...), élettől, modern problémáktól (...), nem botránkozik (...) hanem (...) mindenestül benne él a mai életben (...), de Isten szemén át néz mindent.”*

SZENDE ÁKOS

KOLLÁZSOK KOLÁR-MÓDRA JIRÍ KOLÁR KOLLÁZSAI A LUDWIG MÚZEUMBAN

Jirí Kolár cseh költő és képzőművész kollázs-kollázsát a Budapesti Őszi Fesztivál keretében nyitották meg a budapesti Ludwig Múzeumban (Kortárs Művészeti Múzeumban). Az idén nyolcvannégy éves, Franciaországban élő művész a hatvanas-hetvenes években csiszolta ki azokat a kollázstechnikákat, melyeknek sok ékes köve ott csillog most a Ludwig Múzeum falain. Láthatunk például rollázsokat, azaz közismert festmények, szobrok fényképeinek keskeny csíkokra szabdaltnak, függőlegesen és vízszintesen elnyújtott változatait. Ezzel a technikával az alkotó megtöri hagyományos látás-érzékelésünket. Olyan hatást keltenek az így készült képek, mintha gyorsan pergő filmkockák futnának előttünk, vagy mintha egy széttöredezett, homályos szemüveget adott volna ránk Kolár. Nemcsak azért érdemes elsétálni a Ludwig Múzeumba, hogy még azt is megtudjuk: mi az az interkollázs, vagy magrittázs, hanem azért a többletért, amit kevés technikákkal és anyagokkal kísérletező művész tud „belekollázsolni” az alkotásaiba; ez pedig a szellemes humor és az esztétikum egyszerre történő megjelenítése. Nincs olyan „Kolár-kollázs”, melyben ne csilanna fel az igazi cseh humor, vagy amely a

magá komolyságával ne érintene meg bennünket. Így válik Van Gogh, Tiziano, vagy Manet festményeinek reprodukcióiból új, teljes értékű Jirí Kolár műalkotás.

VARGA JUDIT

A MAGYAR PIARISTA RENDTARTOMÁNY TÖRTÉNETI NÉVTÁRA

A METEM-Könyvek 21. köteteként megjelent katalógus az örökfogadalmat tett vagy növendékként elhunyt magyar piaristák életpályájának fontosabb adatait (születés, szerzetbe való belépés, fogadalmak, papszentelés, állomáshelyek, rendi beosztások, az esetleges rendből való kilépés, halál) tartalmazza 1666-tól 1997-ig, azaz a kötetben az élő rendtagok is szerepelnek. Az 1666-os kezdő évszám magyarázatra szorul. Ez a privigyeyi iskola illetve rendház alapítási éve, s bár a piaristák magyarországi megtelepedését 1642-től, a podolini alapítás évétől számítjuk, a történelmi Magyarországnak ez a szepességi szeglete 1782-ig Lengyelországnak elzárkosított terület volt, így az akkor nem tartozott a magyar provinciához.

A névtár elsősorban a történetkutatók számára készült, felmutatva a levéltári-történeti kutatási segédlet valamennyi fontos jellemzőjét: az adatok latinul szerepelnek benne, s a függelékben szereplő kiegészítések (Balanyi György történeti áttekintése, a provinciák és rendházak, az előljárók, a püspökké szentelt és az akadémiai tagságot nyert piaristák jegyzéke) és a mutatók (a névtárban különböző nyelveken előforduló fontosabb helynevek felsorolása, a szerzetesi nevek listája, a beöltözési évek illetve a provinciák szerinti mutató valamint a laikus testvérek felsorolása) a tudományos igényű kutatást-feltárást szolgálják. A névtár másodsorban maguknak a piaristáknak szól, nemcsak azért, hogy napi szentmiséiken megemlékezhesenek rendtársaikról haláluk évfordulóján, hanem, hogy e mű is — mint a kopott, mohával benőtt, jól vagy kevésbé ismert nevek a sírköveken — segíthesse a rendi folytonosság, hagyomány és identitás ápolását és megőrzését. A névtár végül a tágabban vett piarista családnak, az öregdiákoknak, a diákoknak és szüleiknek szól, akik számára a tudomány nyelvén és tudományos rövidítések sokaságának felhasználásával összeállított, az idegeneknek száraz